

**КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УТВОРЕННЯ ТА
ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКСПРЕСИВНО-ОБРАЗНИХ ЗНАКІВ ЛІНГВО-КРЕАТИВНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ВІЙСЬКОВОГО ДИСКУРСУ)**

У статті висвітлено лінгво-креативні механізми утворення та контексти функціонування експресивно-образних комічних форм англомовного військового дискурсу. Розглянуто способи стилістичного використання варіювання фоносемантичними асоціаціями ядерних складових каламбура. Крім того, до предмету розгляду залучено специфічні прояви мовної гри - жартівливо-іронічне розшифрування поширених серед військових абревіатур, іронічне переосмислення семантики окремих словосполучень, а також утворення синкретичних одиниць з емотивно-оцінюючою конотацією шляхом семантично-емотивованої формально-змістової компресії компонентів.

Ключові слова: мовна гра, каламбур, контамінація, лінгво-креативні механізми, фоно-семантичні асоціації, комічний смисл, стилістичний ефект.

Вступ. Мовна гра розглядається як тип мовленнєвої поведінки комунікантів, що ґрунтується на свідомому порушенні системних мовних відношень, а саме, норм мовлення, з метою утворення експресивних структур, які спроможні викликати у співрозмовника або читача певний стилістичний ефект [1: 657].

Метою статті є з'ясування сукупності комунікативно-стилістичних засобів утворення та реалізації комічних смислів або нових образів у процесі спілкування військовослужбовців, а також прагматико-стилістичного ефекту комунікації – відповідних емоційних реакцій комунікантів.

Матеріалом статті слугували тлумачний словник сучасної військової та супутньої лексики (США), а також збірники гумористичних англомовних текстів військової тематики.

Виклад основного матеріалу. Каламбур – як засіб реалізації комічного ефекту ґрунтується на фонетичній співзвучності різного ступеня, як графічно розбіжних, так і тотожних у графічному плані компонентів – опорного, який, як правило, відповідає існуючим словотвірним, орфографічним та орфоепічним нормам та результуючого, котрий може як відповідати літературним нормам, так і бути фактом оказіонального авторського словотвору [2]. Наведемо приклади каламбурів, складниками яких виступають одиниці лексичного та синтаксичного рівнів:

Question: "What do you think would be the quickest way to raise the strength of the Navy in case of an atomic war?"

*Answer: "Why, just to increase the number of berths." (гра слів ґрунтується на фонетичній тотожності експліцитного компоненту **berth** "постійна койка" та складника з імпліцитною формою вираження **birth** "народження") (Hello, Fatso).*

Sign on a window display featuring men's heavy underwear: "Young Men! Here's How to Beat the Draft." And, indeed, the disease the male population in the USA is most of all afraid to catch nowadays is draft. But intelligent men say it could be prevented by keeping not windows and doors shut but war mongers. (draft "призов до військової служби" : draught "протяг") (Humor in Uniform).

"Missed the boat, man?" said a sympathetic witness to the perspiring seaman apprentice who was just too late from liberty leave.

*"Not much. I never really had time to get attached to her," snapped back the seaman. (повний фонетичний та графічний збіг компонентів ядра каламбура **miss** "запізнюватись (на потяг, судно...)" та такого, що виступає в тексті імпліцитно **miss** "сумувати за ким-н." (Id.).*

A soldier going overseas on a ship, in a gale of wind, being full of fears, cried out: "We shall go to the bottom – mercy on us, how my head swims!"

*"Well, soldier," said a seaman, "you'll never go to bottom while your head swims." (повна фонетико-графічна тотожність ядерних складових каламбура **swim** "плавати" та **swim** "паморочитися" (про голову) (Id.).*

Ship's Cook: "Have you ever been to sea before?"

New Assistant: "Yes, I used to a gunner in the Navy."

Ship's Cook: "Good, can start in shelling them peas." (shell "лушити (горох)" : shell "обстрілювати артилерійським вогнем") (Id.).

The young lady went into a photographer's studio and, producing a small snap of her boyfriend in the Marine uniform, said, "I want this enlarged."

"Certainly, Miss," said the assistant, "and would you like it mounted?"

"Oh, yes, please," said the young lady, "He'll look nice on a horse." (**mount** "наклеювати на картон" (фотографію, картину) : **mount** "сідати на коня" (імпліцитний компонент каламбура)) (Id.).

Brubaker: "Sarge, I been in those furnace flues all week."

Bilko: "So that's where you've been. I was about to mark you AWOL (absent without leave). While we're freezing, you're lying there, snug as a bug in **the flues**. No wonder we have no heat. You've been in there blocking it." У цьому випадку ми спостерігаємо неперекладну гру слів, як результат оказіональної авторської словотворчості – контекстуальної заміни слова **rug** у відомій приказці "snug as a bug in a rug" зі значенням "той, хто гарно влаштувався" словом **flue** – "димохід" у формі множини (*Hello, Fatso*).

The officer of the deck who was a lieutenant, could stand no longer the tired junior officer sitting comfortably in the captain's chair.

"Ensign Smith, what did you have for chow this morning?"

"I believe I had oatmeal, toast, and coffee, sir."

"That's what I figured," said the lieutenant firmly. "I didn't think you had **scrambled eggs**, so get the heck out the captain's chair!" (каламбур з ядерними компонентами – словосполученням **scrambled eggs** "яєчня" та омонімічним йому професійним жаргонізмом "кокарда на кашкеті старшого офіцера") (*Humor in Uniform*).

The instructor in a class of cadets described how pontoons were floated into the far shore and then secured to **deadmen**.

After the lecture a cadet asked the instructor if he was really serious about the deadmen.

"Yes," replied the instructor. "They hold the bridge."

"But," persisted the cadet, "do you use ours or the enemy's?" (Id.) Комічний ефект виникає завдяки омонімічним формам множини вільного словосполучення **dead man** "мрець" та відповідного складного слова-терміна **deadman** "анкерна паля".

Наступний приклад ілюструє прагматичне використання омонімічних форм складених знаків номінації, а саме, вільномодельованого речення та жартівливого військового фразеологізму:

One day the chaplain in an air unit piled into a plane for a ride. About an hour out, the plane iced up, lost an engine and all hands bailed out. The sky padre landed safely, and settled down to waiting for a rescue... .

Two days later a small plane flew overhead, dropped a parcel and went on into the distance... .

Inside was a scribbled note. It read: "**See the chaplain**." (**See the chaplain** "Звернись до священика" : **See the chaplain** "Досить плакати; годі вже" (Id.).

Ще один приклад іронічної інтерпретації особливостей поточних подій з використанням експресивних властивостей мови – навмисне каламбурне схрещення компонентів назв міста та країни:

One night soon after the entire platoon had gotten back together, we traveled about seventeen kilometers east of **Ramadi**. The area was green and fertile – so much so that it looked to us like the **Vietnamese jungle**, compared to the desert we'd been operating in. We called it **Viet Ram** (Chris Kyle and Scott McEwen).

У неофіційному військовому дискурсі досить активним є використання таких прийомів мовної гри, які, насамперед, актуалізують оцінно-стилістичний асоціативний потенціал семантики слів, словосполучень, речень та різного типу аббревіатур. Наприклад, щотижнева газета збройних сил США "Army Times" має жартівливо-іронічну назву "Army **Crimes**" or "Army **Slimes**". Предметом каламбурної обробки на основі паронімічного зближення стали слово *barracks* – "казарми" та стягнене словосполучення *bare-ass* (obscenity) з явним наміром мовця створити асоціативно-образне уявлення оцінюючої кваліфікації відповідного об'єкта військової життєдіяльності (e.g. "Let's go back to the *bare-ass* and catch some sleep.").

У якості прислівника слово *bloody* використовується як розмовний інтенсифікатор і означає "дуже", "надзвичайно". Інтерполяція цього слова з прислівником *absolutely* завдяки дискретному набору значень співставлених одиниць формує проміжне структурно-семантичне утворення "**Abso-bloody-lutely**", що стилістично посилює експресивність семантики слова *absolutely*. За цією оказіональною моделлю словоутворення корабель ВМС Великої Британії "HOWE", керування яким часто нагадувало їзду на підводі (з причини поганих морехідних характеристик), отримав назву "**Any-bloody-how**".

Ілюстрацією побудови комічної форми чорного гумору макабричного характеру слугує словосполучення **rest in pieces**, де звукова асоціація спрацьовує завдяки фонетичному уподібненню одного з компонентів словосполучення, а саме: *pieces* "шматки" та складового елемента сталого виразу *rest in peace* "мир праху його". Результуюче значення словосполучення – "загинути від вибуху снаряда чи бомби".

Специфічним проявом мовної гри виступає розшифровка аббревіатур-акронімів та інших видів скорочень надслівних номінацій, а також утворення різного роду жартівливих назв, пов'язаних з військовою життєдіяльністю, з метою досягти, переважно, іронічного стилістичного ефекту:

SNAFU – "Situation Normal: All Fucked Up" ;

KISS – "Keep It Simple, Stupid" (використання військовими цього акроніму обумовлюється необхідністю нагадати командирам про те, що складні плани військових операцій рідко успішно спрацьовують в безпосередніх умовах бойових дій;

MARINE – "Muscles are Required, Intelligence Not Essential", "My Ass Rides in Navy Equipment" (marine n. – морський піхотинець);

NAVY – "Never Again Volunteer Yourself" (navy n. – військово-морський флот);

IFC (Integrated Fire Control – складений термін) – "Idiots, Fools and Clowns";

MRE (Meal, Ready-to-Eat) – "Meals Rejected by Ethiopians", "Meals Rarely Eaten". Незважаючи на те, що бойовий пайок харчування містить такі делікатеси, як скибочки шинки, тушкована яловичина, швейцарський сир, курятина, він вважається військовими нестравним через високий вміст вуглеводів та білків і, відповідно, часті запори. Під час війни у Перській Затоці (1991) військовий спеціаліст 4-го класу Russel I. Lee присвятив MRE наступну оду:

Once there was an MRE,
Purpose being plain to see,
Meal Ready to Eat,
Keeps men on their feet,
Or squatting in misery;

CINCUS (Commander-in-Chief, United States Navy) – омофонічний акронім, асоціюється з реченням "Sink us" (мотивом його утворення були відомі події 1942 року, коли бойові кораблі американського ВМФ було зненацька атаковано японськими ВПС);

RAMC (Royal Army Medical Corps) – "Rats After Mouldy Cheese";

SLUF – "Short Little Ugly Fellow" (назва тактичного штурмовика "Корсар" А-7) ;

AWOL (Absent Without Leave) – "After Women or Liquor", "A Wolf on the Loose" [3; 6].

Розглянемо також жартівливе декодування абревіатур у наступних текстах:

"Got a new grade, John?" his buddy asked.

"Yes, I'm **PFC** now," was the proud reply.

"Pushing For Corporal, eh?" (**PFC** – "Private First Class" – складений термін).

At a party when asked what his command was, an officer, stationed in Washington, replied: "I am the captain of an **LMD**."

A lady present wondered. "I didn't know you were with the Navy. What ship is yours?"

"Long Mahogany Desk," decoded the officer. (**LMD** – жартівливе утворення, що нагадує позначення різних десантних кораблів – *LCA*, *LCC*, *LCM* та ін.).

The naval vessel homecoming at a port brought fourth many people, who crowded the pier.

The wife of a ship officer asked another wife beside her, "Will your man be here today?"

"He probably will," the Navy wife replied, "if he's '**SOPA**'."

"Oh," gasped her neighbor shocked, "I didn't know he drank that much!" (гра слів, що ґрунтується на подібному звучанні абревіатури складеного терміна **SOPA** ("senior officer present, afloat") та протсторічного прикметника **soapy** ("п'яний") [3].

Одним із стилістичних прийомів зміни стереотипів мовленнєвого сприйняття є гумористичне переосмислення значень вільних словосполучень. Такі семантично модифіковані мовні одиниці є функціонально активними у неформальному спілкуванні, неофіційному військовому дискурсі. Регулятивність природної мови обумовлює необхідність існування варіантів номінації, які дозволяють здійснити вплив на слухача у найрізноманітніших ситуаціях мовленнєвої взаємодії [7: 161]. Наведемо приклади таких стилістично маркованих одиниць:

acid drop – 1. Матрос або старшина, який постійно сперечається чи скаржитья (в мовленні офіцерів флоту). – 2. Пенсія вдови військовослужбовця;

ticket puncher – військовослужбовець, що просувається по службі лише завдяки бравій зовнішності;

morale booster – приваблива дівчина;

sleeping dictionary – коханка вояка, який служить в чужій країні; припускають, що завдяки більшій спонукальній мотивації його спроможність вивчити місцеву мову зростає (e.g. "The lieutenant has only been in Italy a week and he already has himself a sleeping dictionary. How the hell did he do that?");

rubber lady (*rubber bitch*) – надувний гумовий спальний матрац, яким користуються морські піхотинці. "Lady" – тому, що це єдине з чим солдат деякий час " по-місіонерськи" буде лягати в постіль. З іншого боку, "bitch" – через вагу і громіздкість матрацу. З цих причин, він, зазвичай, є першою річчю яку вояки "гублять", пробираючись крізь чагарник.

horizontal engineering – сон;

hooligan Navy – служба берегової охорони;

sailor's blood – мазут;

thought suppressor – кевларовий шолом;

tool of democracy – гвинтівка М-16;

squadron bleeder (squadron leader) – командир ескадрильї (утворення символів на основі фонетичного співзвуччя) та інші [3; 6].

Ідіоматизація наведених складених найменувань створює асоціативно-образні уявлення з тим, щоб викликати певні асоціації оцінки з іронічним ефектом. Це спроба не тільки жаргівливо-іронічної репрезентації поняття як "локусу різних зв'язків різних елементів досвіду", але і його адекватного сприйняття [8: 109].

Різновидом каламбурного словотворення є контамінація. Контамінанти – мовленнєві одиниці що зазнали вмотивованої формальної та змістової компресії. З філософсько-психологічної точки зору виникнення контамінованих слів у сучасній англійській мові можна пояснити зсувом інтересу від сутності до відношень між предметами, причому часто нестандартних [9 : 140–141]. Емотивно-оцінююча модальність таких конструктів базується на актуалізації диференційного набору сем номінативного та характерологічного плану. Прагматична релевантність використання цих своєрідних знаків мовної імплікатури полягає в намаганні мовця репрезентувати оказіональну форму вираження суб'єктивних почуттів, імпліцитність смислів якої налаштовує співрозмовника на пошук індивідуальної інтерпретації сукупного кінцевого значення складових компонентів, його образно-асоціативного корелята. Ступінь складності декодування контамінантів визначається як характером компресії фонографічного та семантичного складу мотивуючих елементів так і ступенем смислової прозорості змісту похідного слово утворюючого компресива. Прикладом стилістичного використання цього явища є досить поширений серед військових контамінант *cadidiot*, що утворився завдяки усіченню кінцевої частини першого слова *cadet*, при повному збереженні морфемного складу другого слова *idiot*. Вживання цього компресива – спосіб вираження зневажливого ставлення військовослужбовців до курсантів військової академії Вест Пойнт та служби позавійськової підготовки офіцерів резерву. Експресивно-оцінююча конотація контамінанта *cadidiot* мотивується семантикою повнозначних слів *cad* "невихована, груба людина, хам" та *idiot* "розм. Дурень". Імпліцитна семантика іншої компресивної форми оцінки *patriotutes* будується на основі сполучення слів *patriot* та *prostitutes* зі значенням "дівчата, які стверджують, що вони знайомляться з військовослужбовцями лише з патріотичних міркувань". Лексична контамінація, що є вмотивована семантикою складових оказіоналізму "Manimal", а саме, "man" and "animal" та описує відповідні психофізичні властивості його референта створює іронічно-жаргівливе прізвисько вояка:

Jacks is six foot two, powerfully built, and has a smile made unforgettable by his missing two front teeth (shot out in a BB-gun fight with his brother when he was sixteen). The Marines nickname for him is "Manimal," not so much in tribute to his size but because of his deep, booming voice, which when he yells, is oddly reminiscent of a bellowing farm animal. (Chris Kyle and Scott McEwen)

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що реалізація функціонально-стилістичного потенціалу мовних засобів вирішення комунікативних завдань, посилення прагматичного ефекту мовлення передбачає, серед іншого, використання стилістично-маркованих знаків комічного у безпосередньому спілкуванні військовослужбовців. У статті, серед усієї сукупності прийомів досягнення ефекту комізму розглядалися механізми варіювання структурними компонентами ядра каламбура, що ґрунтуються на модифікації фоно-семантичних асоціацій омонімічних та омофонічних форм узусного та оказіонального характеру. До стилістичних засобів утворення експресивно-рельєфних комічних форм слід віднести контамінацію, семантичне переосмислення значень вільних словосполучень, а також гумористичну розшифровку загальноприйнятих військових абревіатур.

Динамічний перебіг комунікативних процесів із залученням мовних засобів широкого функціонального спектра передбачає використання у мовній практиці оказіональних стандартизованих одиниць номінативного, експресивно-оцінюючого та евфемістичного характеру. Вважаємо перспективним окремий розгляд таких рекурентних знаків мовленнєвої поведінки у військовому дискурсі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / Под ред. М. Н. Кожинной. – М. : Флинта : Наука, 2003. – 696 с.
2. Виноградов В. С. Формально-обусловленный перевод каламбуров-созвучий / В. С. Виноградов // Тетради переводчика. – 1972. – № 9. – С. 10–14.
3. "Hello, Fatso!" – М. : Воениздат, 1972. – 248 р.
4. Humour in Uniform. – М. : Воениздат, 1970. – 264 р.
5. Kyle Ch. American Sniper / Ch. Kyle, S. McEwen. – New York : Harper Collins Publishers, 2012. – 400 р.
6. Tomajczyk S. F. Dictionary of the Modern United States Military / S. F. Tomajczyk. – Jefferson, North Carolina : Mc Farland & Co. 1996. – 785 р.
7. Рудяков А. Н. Язык, или Почему люди говорят / А. Н. Рудяков. – К. : Грамота, 2004. – 224 с.
8. West C. H. Cognitive structure and conceptual change / C. H. West, Pines (Eds). – Orlando ets : Acad. Press, 1985. – 109 р.
9. Лаврова Н. А. Контаминация в современном английском языке . – М., 2012. – 208 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Stilisticheskiy entsiklopedicheskiy slovar' russkogo yazyka [Stylistic Encyclopedic Dictionary of Russian Language] / Pod red. M. N. Kozhinoi. – M. : Phlinta : Nauka, 2003. – 696 s.
2. Vinogradov V. S. Phormal'no-obuslovlennyi perevod kalamburov-sozvuchiy [Technically Conditional Transfer of Puns Assonance] / V. S. Vinogradov // Tetradi perevodchika [Interpreter's Exercise Books]. – 1972. – № 9. – S. 10–14.
3. "Hello, Fatso!" – M. : Voenizdat, 1972. – 248 p.
4. Humour in Uniform. – M. : Voenizdat, 1970. – 264 p.
5. Kyle Ch. American Sniper / Ch. Kyle, S. McEwen. – New York : Harper Collins Publishers, 2012. – 400 p.
6. Tomajczyk S. F. Dictionary of the Modern United States Military / S. F. Tomajczyk. – Jefferson, North Carolina : Mc Farland & Co. 1996. – 785 p.
7. Rudiakov A. N. Yazyk, ili pochemu liudi govoriat [Language or Why Do People Speak] / A. N. Rudiakov. – K. : Gramota, 2004. – 224 s.
8. West C. H. Cognitive structure and conceptual change / C. H. West, Pines (Eds). – Orlando ets : Acad. Press, 1985. – 109 p.
9. Lavrova N. A. Kontaminatsiya v sovremennom anglijskom yazyke [Contamination in Modern English]. – M., 2012. – 208 s.

Выговский В. Г. Коммуникативно-прагматические и стилистические особенности образования и функционирования экспрессивно-образных знаков лингво-креативной деятельности (на материале англоязычного военного дискурса).

В статье рассматриваются лингво-креативные механизмы образования и контексты функционирования экспрессивно-образных комических форм англоязычного военного дискурса, способы стилистического использования варьирования фоносемантическими ассоциациями ядерных компонентов каламбура. Предметом рассмотрения были также специфические проявления языковой игры – шуточно-ироническая расшифровка распространённых среди военных аббревиатур, ироническое переосмысление семантики отдельных словосочетаний, а также образование синкретических единиц с эмотивно-оценочной коннотацией путём семантически-мотивированной формально-смысловой компрессии компонентов.

Ключевые слова: языковая игра, каламбур, контаминация, лингво-креативные механизмы, фоно-семантические ассоциации, комический смысл, стилистический эффект.

Vygivskiy V. L. Communicative-Pragmatic and Stylistic Peculiarities of Formation and Functioning of the Expressive-Figurative Signs of Linguistic and Creative Activity in English Military Discourse.

Language game is considered as a type of verbal behaviour of speakers, based on a deliberate violation of the system of linguistic relations, namely, the norms of speech, with the aim of creating expressive structures that can cause for a listener or reader a certain stylistic effect.

The pun – as a means of achieving a comic effect is based on phonetic convergence of different degrees, both graphically divergent and identical in terms of graphics components – the support component, which generally corresponds to the existing word-building, orthographic and orthoepic norms and the result component that can either conform to the literary norms or be a fact of occasional author's derivation.

The realization of functional-stylistic potential of linguistic means for communication problems solution and the enhancement of pragmatic effect of communication provides, among other things, the use of stylistically-marked signs of the comic in soldiers' direct communication. In our paper, among the entire set of techniques to achieve the humorous effect we reviewed the mechanisms of the kernel structural components variation of a pun, based on the modification of the phono-semantic associations of homonymous and homophonic forms of colloquial usage and those which are of occasional character. To stylistic means of forming expressively clear-cut comic forms belongs contamination, semantic modification of word combinations meanings as well as humorous definitions of common military acronyms.

The dynamic course of communicative processes involving linguistic resources of a broad functional spectrum provides for the use of standardized nominative, expressive-evaluating or euphemistic units along with occasional ones. We regard as promising a prospective separate examination of such recurrent signs of verbal behaviour in military discourse.

Key words: language play, pun, contamination, linguistic and creative mechanisms, phono-semantic associations, comic sense, stylistic effect.